

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ”

Факултет „Стопанска отчетност”

Катедра „Счетоводна отчетност”

КИРИЛ ИВАНОВ ЛУЧКОВ

**ТЕОРЕТИКО-ПРИЛОЖНИ АСПЕКТИ НА ГОДИШНОТО
ПЕРИОДИЧНО ОТЧИТАНЕ В НЕФИНАНСОВИТЕ
ПРЕДПРИЯТИЯ**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор” в професионално направление 3.8. Икономика, докторска
програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност
(счетоводство)”

Научен ръководител:

доц. д-р Галина Симеонова Чиприянова

Свищов, 2024 г.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита по реда на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ от катедра „Счетоводна отчетност“ при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Авторът е докторант в редовна форма на обучение към катедра „Счетоводна отчетност“ при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Дисертационният труд е с общ обем от 243 страници и е структуриран в увод (8 страници), основен текст от три глави (190 страници) и заключение (5 страници). Представена е декларация за оригиналност на дисертационния труд. Приложенията с общ обем от 27 страници са 6 на брой. Информацията в дисертацията е визуализирана в 10 фигури и 28 таблици. Списъкът на използваната литература се състои от 101 източника, от които 91 – на български език и 10 – на чужд език.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 14.06.2024 г. от 13:00 ч. в Заседателна зала Ректорат при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Материалите по защитата са на разположение в отдел „Докторантура и академично развитие“ при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	4
II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	9
III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	11
IV. СПРАВКА ЗА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	38
V. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	40
VI. СПРАВКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МИНИМАЛНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОНС „ДОКТОР“	41
VII. ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	42

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност и значимост на изследването

Глобалната пазарно-икономическата среда, в която функционират нефинансовите предприятия, и настоящите потребности на съвременното общество от информация обуславят ключовото значение на годишното периодично отчитане. То се отъждествява като задължителен и постоянно повтарящ се сложен процес, който се характеризира с особености и отличителни черти за всеки отчетен период съобразно настъпилите промени в статуса на предприятието, подлежащи на вписване в търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ), основните икономически фактори в страната, организационната и структурната му среда и други. Посредством процедурите по годишното периодично отчитане се цели предприятията, опериращи в нефинансовия сектор, да направят преглед и равностметка на резултатите от съответната финансова (и календарна) година и да планират развитието на независимата си икономическа дейност за следващия и бъдещи отчетни периоди. Годишното периодично отчитане предоставя цялостен, завършен и материализиран резултат от стопанската им дейност и от труда на счетоводителите под формата на годишен финансов отчет (ГФО). Чрез публикуването на ГФО в търговския регистър и регистъра на ЮЛНЦ всеки стопански субект се представя пред обществото.

Актуалността и значимостта на изследваната проблематика са продиктувани от:

Първо, процесът годишно периодично отчитане, който е съвкупност от различни по съдържание и обхват дейности в зависимост от юридическия статус на нефинансовото предприятие, предмета на дейност, отрасъла, в който тази дейност се развива, взаимоотношенията със свързани лица от една и съща икономическа група, утвърдените счетоводна политика и вътрешен документооборот – не е регламентиран нормативно и/или професионално. Основни правни насоки се съдържат в Търговския закон относно извършването на инвентаризация и изготвянето на отчети и в Закона за счетоводството във връзка със съставителите на финансови отчети, инвентаризацията, обхвата, структурата и съдържанието на ГФО. Законът за счетоводството препраща към приложимите счетоводни стандарти, в които намира изражение и подзаконовата специализирана регламентация. Същите обаче незадълбочено и необстоятелствено разглеждат и прилагат принципите относно начина на представяне на фактите и събитията при различни и/или сложни ситуации, както и структурата и съдържанието на ГФО.

Второ, нарастващата важност на представяната в ГФО „вярна и честна

картина“ на имущественото и финансовото състояние на нефинансовото предприятие, резултатите от неговата дейност и промените в паричните му потоци към 31 декември на текущия отчетен период за външните и вътрешните потребители в контекста на устойчивото развитие и корпоративното управление в бизнес средата.

Трето, промените в нормативната уредба, свързани с внедряването на новите стандарти за екологично и социално въздействие, добро корпоративно управление и преминаването към отчетност от нов тип касаят пряко годишното периодично отчитане.

Четвърто, икономическите условия както на национално, така и на международно ниво, изискват адекватен поглед към процедурите и дейностите по годишното периодично приключване в отчитащото се предприятие и респ. коректното и вярно изготвяне на ГФО.

Пето, динамиката на външната за предприятието среда изисква дефиниране и делегиране на отговорност/и, правилна организация на отчетния процес и ефективност на вътрешния контрол във връзка с годишното периодично отчитане.

В настоящата разработка акцентът се поставя върху нефинансови предприятия - акционерни дружества, вписани в търговския регистър и регистъра на ЮЛНЦ като търговци на територията на Република България, които са включени в обхвата на индекс BGBX40. Спецификите на избраните акционерни дружества, които участват в регулирания финансов пазар, както и обстоятелството, че техните емисии попадат в индекса на база двата критерия: медиана на дневния оборот за последните шест месеца и брой сделки за последните шест месеца, се отличават с голям интерес както за външни, така и за вътрешни заинтересовани страни. За да бъдат привлекателни особено за инвеститори и кредитори, тези предприятия следва да предоставят информация в ГФО, която да удовлетворява критериите за прозрачност, точност, релеватност, достоверност, навременност, сравнимост. Същевременно „изходящата“ информация, предназначена да повишава управленската продуктивност на ръководния орган, следва да притежава качествата „еластичност“ и „ползност“.

2. Обект и предмет на изследването

Обект на настоящия дисертационен труд е годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия, а *предмет* – възможностите на метрифицирания резултат от дейността на предприятието, следствие работата на съставителите на финансови отчети под формата на ГФО, изготвен въз

основа на Международните счетоводни стандарти (МСС) и Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО) като приложима счетоводна база за нуждите на външните потребители и за подобряване ефективността на управлението.

3. Цел и задачи на дисертационния труд

Целта на дисертационния труд е да се изследват теоретичните аспекти и да се очертаят практически насоки и стратегии за усъвършенстване на периодичния счетоводно-отчетен процес с фокус върху постигането на висока прозрачност, устойчивост и конкурентоспособност на нефинансовите предприятия в съвременната икономика.

Задачите за постигане на водещата цел са: 1) да се проучат възможностите за усъвършенстване организацията и технологията на годишното периодично отчитане; 2) да се изследва значението на последващото оценяване на елементите на финансовите отчети с общо предназначение върху качествените характеристики на полезността на информацията в ГФО; 3) да се установи степента на съответствие на прилаганата в предприятието политика за екологично и социално въздействие и добро корпоративно управление с вида отчетност (финансова или интегрирана); 4) да се аргументират модели за обща оценка на финансовото състояние на предприятието, с които да се установи моментното му положение и да се подпомага изготвянето на прогнози за бъдещото развитие на независимата му икономическа дейност; 5) да се анализират законодателните решения във връзка с формирането на счетоводния финансов резултат и правното, данъчното и счетоводното третиране на дивидентите в акционерните дружества и да се изследва значението на стабилността на дивидентната политика за акционерите.

4. Изследователска теза

Основната изследователска *теза*, която се защитава в дисертационния труд, е че годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия представлява ключов процес, който не само отразява финансовите аспекти на дейността им, но и изисква системно анализиране и оптимизиране, с цел подобряване на корпоративното управление и привличането на потенциални инвеститори. През призмата на организационната структура, технологичните аспекти и специфичните изисквания за представяне на информация във финансовите отчети с общо предназначение годишното периодично отчитане може да бъде интегрирано като стратегически инструмент за постигане на

устойчиво финансово развитие и конкурентно предимство на предприятията от нефинансовия сектор.

5. Степен на разработеност

В унисон със схващането, че приемствеността в науката е база за нови идеи, в процеса на изследване се използват публикации на утвърдени български автори като Ив. Душанов, М. Димитров, Д. Дамянов, В. Божков, А. Свраков, Хр. Досев, Ж. Бонев, Ат. Атанасов, Ст. Александров, Р. Симеонова, Д. Крумова и други.

6. Методология на изследването

В хода на изследването са използвани литературни източници на български и английски език, в т.ч. електронни. Проучени са международни и национални нормативни актове, свързани със стандартизацията и хармонизацията в счетоводство.

Извършени са емпирично изследване и наблюдения в 30 акционерни дружества с различен предмет на дейност, опериращи в нефинансовия сектор, вписани в търговския регистър и регистъра на ЮЛНЦ като търговци на територията на България. Избраните по метода на случайния неповторен подбор предприятия попадат в обхвата на индекс VGBX40, който от 2 януари 2014 г. е регистриран на Българска фондовата борса (БФБ). Акциите на предприятията от извадката се търгуват публично на регулиран пазар. Извън обхвата на извадката остават инвестиционните дружества и търговските банки.

За постигане на целите на научното изследване се прилагат различни научни подходи и методи, а именно анализ и синтез, методи на индукция и дедукция в процеса на формулиране на научните постановки, исторически и дескриптивни методи, статистически инструменти за обработка на първична информация и други.

7. Ограничителни условия на изследването

С оглед по-пълното фокусиране върху целта и обстойното изпълнение на задачите изследването е проведено при някои ограничения: 1) изследвани са нефинансови предприятия, регистрирани на БФБ поради стратегическия интерес към независимата им икономическа дейност, респ. имущественото и финансовото им състояние, екологичната и социална политика, от външни и вътрешни заинтересовани страни; 2) проучваните предприятия (акционерни дружества) съставят финансовите си отчети на базата на МСС и МСФО; 3)

годишното периодично отчитане е изследвано в контекста на основното предположение за действащо предприятие; 4) не са обект на настоящето изследване казусите, когато принципът за действащото предприятие няма да може да се потвърди в следващата година, респ. ГФО за текущата година не може да бъде изготвен на база на МСС и МСФО, а следва да бъде приложена ликвидационна или друга подходяща база; 5) анализирани са специфики при представяне на информацията във финансовите отчети с общо предназначение; 6) анализът приоритетно е с фокус върху финансовото състояние на изследваните акционерни дружества и дивидентната им политика.

8. Аprobация на дисертационното изследване

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Счетоводна отчетност” при Стопанска академия „Д. А. Ценов” – гр. Свищов. По темата на дисертацията в специализирани издания са публикувани: 3 статии, от които една в съавторство и 2 доклада. Части от дисертационния труд са представени на научни форуми, в т.ч. извън Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение, библиография и приложения. Общият обем на дисертационния труд е 243 страници. В съдържателно отношение дисертационният труд е структуриран по следния начин:

УВОД

ГЛАВА ПЪРВА

ОРГАНИЗАЦИОННА БАЗА НА ГОДИШНОТО ПЕРИОДИЧНО ОТЧИТАНЕ

1. Периодичността като компонент на счетоводната политика в нефинансовите предприятия

1.1. Счетоводната политика през призмата на счетоводното законодателство

1.2. Фактори, влияещи върху счетоводната политика

1.3. Лица – съставители на счетоводната политика

1.4. Предпоставки за изменение (актуализиране) на счетоводната политика

1.5. Отражение на принципа „действащо предприятие“ върху счетоводната политика

2. Технологични характеристики на годишното периодично отчитане

2.1. За връзката между текущото отчитане и годишното периодично отчитане

2.2. Хронология на годишното периодично отчитане

2.3. Инвентаризацията на активите и пасивите – неразделна част от годишното периодично отчитане

3. Акценти на вътрешния контрол в контекста на годишното периодично отчитане

3.1. Рамка на вътрешния контрол

3.2. Компоненти на вътрешния контрол

ГЛАВА ВТОРА

СПЕЦИФИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ ПРИ ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА ВЪВ ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ С ОБЩО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

1. Насоки за последващо оценяване на някои от елементите на финансовите отчети

1.1. Идентифициране и тестване на активи, подлежащи на обезценка, в съответствие с изискванията на МСС 36 Обезценка на активи

1.2. Особености при обезценката на финансови активи в съответствие с изискванията на МСФО 9 Финансови инструменти

2. Изследване на сделките между свързани лица и оповестяването им във финансовите отчети

2.1. Значимост на информацията за свързани лица

2.2. Анализ на сделките между свързани лица

2.3. Оповестяване на информация за свързани лица

3. Сравнителен анализ между финансовите отчети, базирани на МСС/МСФО, и интегрираните отчети

3.1. Финансово отчитане или интегрирано отчитане

3.2. Сходства и различия между финансовите отчети, базирани на МСС/МСФО, и интегрираните отчети

3.3. Изготвяне и публикуване на нефинансова декларация като ангажимент за интегрирано отчитане

ГЛАВА ТРЕТА

АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ РАЗПРЕДЕЛЯНЕТО НА ДИВИДЕНТИ

1. Анализ на финансовото състояние

1.1. Обща характеристика на финансовото състояние

1.2. Информационно осигуряване и ограничения при анализа на финансовото състояние

1.3. Модели за обща оценка на финансовото състояние

1.4. Емпирично изследване на финансовото състояние чрез прилагане на моделите за обща оценка

1.5. Проблемни области на финансовото състояние

2. Предизвикателства при разпределянето на дивиденди

2.1. Формиране и управление на счетоводния финансов резултат

2.2. Правно регламентиране, счетоводно отчитане и данъчно третиране на дивидентите

2.3. Преглед и оценка на дивидентната политика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

БИБЛИОГРАФИЯ

ПРИЛОЖЕНИЯ

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

В увода на дисертационния труд се обосновават актуалността и практическата значимост на изследването. Дефинирани са обектът, предметът, целта и задачите. Формулирана е изследователската теза, защитавана в дисертационния труд. Представени се методологията и ограничителните условия на изследването.

ГЛАВА ПЪРВА

ОРГАНИЗАЦИОННА БАЗА НА ГОДИШНОТО ПЕРИОДИЧНО ОТЧИТАНЕ

1. Периодичността като компонент на счетоводната политика в нефинансовите предприятия

В параграф *1.1. Счетоводната политика през призмата на счетоводното законодателство* е анализирана същността на *счетоводната политика* (accounting policy). Посочено е, че в съвременните икономически условия е важно да се идентифицира каква е ролята на счетоводната политика в контекста на текущото отчитане и на годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия. Достига се до извода, че приложението на счетоводната политика не се ограничава само в рамките на изготвяне и представяне на финансовите отчети. Тя регламентира и начина, чрез който по счетоводен път се представят дейността и имуществото на нефинансовото предприятие през отделните отчетни периоди в съответствие с изискванията за признаване, оценка и оповестяване на различните отчетни обекти, сделки или други събития. Счетоводната политика се явява един от механизмите за информационно осигуряване и реализация на управленските цели и управленската стратегия през отделните отчетни периоди.

В параграф *1.2. Фактори, влияещи върху счетоводната политика* са изследвани факторите, които оказват влияние върху формирането и прилагането на счетоводната политика в предприятията от нефинансовия сектор. В Таблица №1¹ са групирани като *вътрешни* и *външни* някои от тези *фактори*.

---

¹ Списъкът на посочените външни и вътрешни фактори не претендира за изчерпателност. Актуализирането на външните и вътрешните фактори намира изражение в тяхното допълване, променяне и обогатяване съобразно конкретни обстоятелства.

**Таблица №1. Класификация на основните фактори, влияещи
върху счетоводната политика**

Вътрешни фактори	Външни фактори
<ul style="list-style-type: none"> • Конюнктурни промени на национално ниво; • Социално-икономическо развитие на страната; • Регионални и национални икономически перспективи; • Действащо законодателство в страната (в т.ч. търговско, счетоводно, данъчно, трудово и осигурително). • Отражение на възпроизводствения процес върху стопанската дейност; • Финансово и имуществено състояние на предприятието; • Правна форма и организационно-управленска структура; • Предмет и мащаби на дейността; • Отраслова и секторна принадлежност; • Форма на собственост (в т.ч. частна, държавна и смесена); • Право на собственост и степен на ликвидност на притежаваните и управляеми ресурси; • Образователно-квалификационен ценз на счетоводния персонал; • Материално техническа база и информационна обезпеченост; • Визия, мисия и цели на управляващия орган за развитие на предприятието. 	<ul style="list-style-type: none"> • Глобализация на международната икономика; • Развитие на капиталовите пазари; • Политически и икономически връзки и взаимоотношения между отделните страни; • Глобални конюнктурни промени; • Продължителност на отделните фази на икономическия цикъл (в т.ч. криза, депресия, оживление и подем); • Европейско и друго международно законодателство (в т.ч. търговско, счетоводно, данъчно, трудово и осигурително); • Ратифицирани международни спогодби, споразумения и програми за икономическо сътрудничество между отделните страни.

Източник: Собствена интерпретация.

Обръща се внимание, че през последните години технологичният напредък в унисон с дигитализацията на стопанския живот доведоха до появата на някои нови счетоводни обекти. Тяхното счетоводно отчитане изисква изготвяне и прилагане на специфична счетоводна политика. Като актуален пример се посочват криптовалутите, за които от момента на появата им липсва конкретен счетоводен стандарт, който да урежда тяхното счетоводно отчитане и оповестяване във финансовите отчети.

Достига се до извода, че счетоводната политика трябва да съответства на спецификите на стопанската единица, да отразява влиянието на социално-икономическите фактори на средата, да кореспондира с целите на управляващия орган и да не противоречи на приложимото счетоводно

законодателство. Подходящото ѝ оповестяване в пояснителните приложения към финансовите отчети гарантира осигуряването на уместна, разбираема и достоверна информация за вземането на икономически обосновани решения от разнообразен кръг потребители.

В параграф *1.3. Лица – съставители на счетоводната политика* се изтъква, че в разпоредбите на действащия Закон за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти (в т.ч. МСС 1 Представяне на финансови отчети, МСС 8 Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки, СС 1 Представяне на финансови отчети, СС 8 Нетни печалби или загуби за периода, фундаментални грешки и промени в счетоводната политика и др.) липсва конкретна правна норма, в която да са посочени критерии спрямо лицата - съставители на счетоводната политика.

Извършено е условно разграничение на лицата, които имат отношение в създаването на условия и прилагането на методология при разработване на счетоводната политика и нейното фактическо приложение, както следва: ръководителят на нефинансовото предприятие (изпълнителен директор, управител или прокурист) съобразно неговия юридически статус по смисъла на действащия Търговски закон; главният счетоводител или финансов директор, в зависимост от изградената организационно-управленската структура в дружеството и съставителят на финансовите отчети. Анализирани са условно определените **три** групи лица.

Обобщава се, че независимо от отговорността, която ръководителят носи за утвърждаването на счетоводната политика, той често пъти не обръща достатъчно внимание на организацията на счетоводната дейност, счетоводното третиране на отчетните обекти и съдържанието на финансовите отчети. Това е проблем, който под една или друга форма рефлектира върху ефективното използване, разпределение и оптимизиране на ресурсите в стопанската единица.

В параграф *1.4. Предпоставки за изменение (актуализиране) на счетоводната политика* са изследвани обстоятелствата, които налагат нейната промяна. Обръща се внимание, че ако съществуват по-надеждни и уместни алтернативи за счетоводното представяне на активите, пасивите, собствения капитал, приходите и разходите във финансовите отчети, е желателно нефинансовото предприятие да промени своята счетоводна политика, като се оповести естеството на промяната и последиците от това. Не е препоръчително то да продължи да третира отчетните обекти, сделки или други събития по същия начин, при положение че съществува по-подходяща алтернатива за тяхното счетоводно отчитане, тъй като целта е генерирането

на по-надеждна и по-уместна информация за ефекта от стопанските операции върху финансовото състояние, финансовите резултати от дейността, промените в собствения капитал и паричните потоци през отчетния период. Акцентирано е, че когато се прилага нова счетоводна политика или се изменя съществуваща такава, следва да се идентифицира дали ефектът от това е съществен.

Достига се до извода, че появата на нови счетоводни обекти или прилагането на нови счетоводни стандарти налага да се актуализира или респективно модифицира съдържанието на действащата счетоводна политика, като се включат конкретен набор от концепции, правила и процедури.

Специално внимание на отражението на принципа „действащо предприятие“ върху приложението на счетоводната политика е отделено в параграф 1.5. **Отражение на принципа „действащо предприятие“ върху счетоводната политика.** Възникват ситуации, когато ръководството на нефинансовото предприятие е стигнало до извода, че принципът „действащо предприятие“ е нарушен и съответно не е релевантно да бъде използван като база за изготвяне и представяне на ГФО. Изхожда се от това, че стопанският субект има намерението или необходимостта да ликвидира или да съкрати съществено мащаба на своята дейност. При това положение е подходящо да се използва специфична счетоводна политика, която ще има отражение върху амортизацията и балансовата стойност на активите, възприетия метод за изписване на стоково-материалните запаси, оценката на активите, обезценката на несъбираемите вземания, признаването на задължения за провизии и др. (вж. Таблица №2).

Таблица №2. Приложни аспекти на принципа „действащо предприятие“ при изготвяне на ГФО

Критерии за сравнение	Ликвидация/несъстоятелност	
	Не е обявена	Обявена е
База за изготвяне на ГФО	- МСФО; (недействащо предприятие)	- НСС; - Закон за счетоводството, чл. 35, ал. 1; - СС 13 Отчитане при ликвидация и несъстоятелност; (ликвидационна база)
Оценка на активите и пасивите	Активите се оценяват по възстановима /нетна реализируема стойност	Активите се оценяват по нетна реализируема стойност (продажна цена, намалена с разходите за продажба).

	(продажна цена, намалена с разходи за продажба). Пасивите се оценяват по погасителна стойност.	Пасивите се оценяват по погасителна стойност.
Класификация на активите и пасивите	Класификацията на активите и пасивите на дългосрочни/ краткосрочни може да се запази.	Повечето активи и пасиви се очаква да бъдат рекласифицирани като краткосрочни.
Амортизация	Амортизацията на дълготрайните активи може да продължи.	Амортизацията на дълготрайните активи спира.
Оповестявания към ГФО	ГФО е изготвен на база, различна от действащо предприятие. Съгласно МСС 1 Представяне на финансови отчети, параграф 25 и параграф 122 се оповестяват: - причините и обстоятелствата, довели до това; - описание на базата, на която е изготвен отчетът; - описание на политиките за признаване и оценка на активите и пасивите, и значителните допускания.	ГФО е изготвен на база, различна от действащо предприятие - ликвидационна база. Съгласно СС1 Представяне на финансови отчети, параграф 24.8. се оповестяват: - данните, които водят до несигурност относно възможността на предприятието да продължи своята дейност; Специални оповестявания по СС 13 Отчитане при ликвидация и несъстоятелност.
Ефект върху одиторския доклад²	В одиторския доклад се включва параграф, в който се посочва, че ГФО е изготвен на база, различна от действащо предприятие и се прави препратка към оповестяванията от пояснителните приложения. Ефект върху ключовите одиторски въпроси.	В одиторския доклад се включва параграф, в който се посочва, че ГФО е изготвен на ликвидационна база и се прави препратка към оповестяванията от пояснителните приложения. Ефект върху ключовите одиторски въпроси.

Източник: Собствена интерпретация.

Успоредно с това се обръща внимание, че в МСС/МСФО не са представени конкретни принципи, концепции и процедури, които да служат като нормативна основа при представяне на финансовото и имущественото състояние на „недействащите предприятия“. Предприятията от нефинансовия сектор, които са в производство по несъстоятелност или ликвидация, прилагат

² При обявена ликвидация или несъстоятелност следва да се прилагат общите изисквания на чл. 38 от Закона за счетоводството за извършване на независим финансов одит.

НСС като отчетна база за изготвяне на ГФО. Те следва да съблюдават и прилагат изцяло разпоредбите на СС 13 Отчитане при ликвидация и несъстоятелност.

Стига се до заключението, че счетоводният принцип „действащо предприятие“ има фундаментално значение за прилагане на възприетата счетоводна политика и за изготвянето и представянето на ГФО, изхождайки от неговата обективна необходимост и устойчиво присъствие в бъдеще.

2. Технологични характеристики на годишното периодично отчитане

В параграф *2.1. За връзката между текущото отчитане и годишното периодично отчитане* е разкрита връзката между текущото отчитане и годишното периодично отчитане. Изтъква се, че счетоводството е един цялостен и непрекъснат процес за генериране и синтезиране на масиви от информация, които дават представа за дейността на нефинансовите предприятия и за резултатите от нея. Информацията, която се генерира от счетоводната система текущо през годината, служи за удовлетворяване на вътрешните потребности на управлението. Нейното синтезиране и обобщаване под формата на отчетни показатели се постига посредством годишното периодично отчитане, известно в счетоводната теория и практиката като годишно счетоводно приключване.

Акцентира се върху вярното и честно представяне на информацията в ГФО, които зависят от прилаганата индивидуална счетоводна политика, и по-конкретно – от съответствието ѝ с нормативните постановки на Закона за счетоводството, НСС и МСС/МСФО. Това означава, че при формирането на счетоводната политика в отчетно-обособените структури трябва да се създадат необходимите условия за последователно, прецизно и законосъобразно прилагане на счетоводната нормативна уредба. В противен случай отчетната информация, представена в ГФО, няма да има доказателствена стойност за нейните ползватели (в т.ч. настоящи и бъдещи инвеститори, заемодатели и други кредитори, регулаторни органи и други).

В параграф *2.2. Хронология на годишното периодично отчитане* са изведени организационните параметри и хронологичните аспекти на годишното периодично отчитане. Направена е характеристика на всеки от основните етапи на годишното периодично отчитане: 1) Повторен преглед на документите и осчетоводяване; 2) Идентифициране на промяна в актуалното състояние на нефинансовото предприятие; 3) Оценка на настъпилите промени в икономическата конюнктура; 4) Съгласуване с

ръководството на въпроси, свързани с дейността; 5) Преглед на счетоводните регистри на структурните подразделения на нефинансовото предприятие; 6) Подготовка и провеждане на инвентаризация на активите и пасивите и отразяване на резултатите от нея; 7) Проверка на начислените амортизации за годината и преглед на оставащия полезен живот на амортизируемите активи; 8) Последваща корекция в стойността на активите и пасивите; 9) Отчитане на ефектите от настъпилите промени в обменните курсове; 10) Тестване на приблизителни счетоводни оценки; 11) Проверка на условията за признаване/изменение на провизиите; 12) Проверка на кореспонденцията между счетоводните сметки; 13) Корекция на счетоводни грешки; 14) Отразяване на събитията, настъпили след датата на отчетния период; 15) Приключване на счетоводните сметки и установяване на крайния финансов резултат; 16) Преобразуване на крайния финансов резултат за данъчни цели и отразяване на данъчните ефекти; 17) Генериране на оборотна ведомост; 18) Изготвяне на ГФО. Констатира се, че не всички етапи от процеса по годишното периодично отчитане имат за нормативна основа постановките на Закона за счетоводството, респективно МСС/МСФО. Голяма част от тях се основават на счетоводни практики, писани и неписани политики, вътрешни процедури, традиции и натрупан опит от страна на счетоводния персонал. Това в организационен аспект предполага определена свобода при организация на счетоводната дейност в нефинансовите предприятия.

Обобщава се, че по отделните етапи от годишното периодично отчитане не могат да бъдат фиксирани срокове, тъй като дейностите и процедурите по тях са с различна продължителност. Освен това получената резултатна счетоводна информация при даден етап служи за реализирането на решенията при следващия, респективно следващите етапи.

В параграф **2.3. *Инвентаризацията на активите и пасивите*** – ***неразделна част от годишното периодично отчитане*** инвентаризацията на активите и пасивите е изследвана като надежден способ за информационна обезпеченост на настъпилите промени в състава и структурата на активите и пасивите на стопанските субекти към датата на ГФО. Изтъква се, че: 1) инвентаризацията на нетекущите активи има за цел не само да потвърди физическо им съществуване, но и да установи неправилното им завеждане в счетоводството на стопанския субект; 2) при инвентаризация на материалните запаси (в т.ч. материали, стоки, готова продукция и незавършено производство) е необходимо да се установят какви количествени и качествени изменения са настъпили в техния състав чрез броене, измерване, претегляне и др., в присъствието на материалноотговорното лице или негов законов

представител; 3) допустимо е при инвентаризация на разчетите в предприятията от нефинансовия сектор да не се потвърждават всички салда; 4) ако инвентаризацията се извършва в годината следваща отчетната, не е необходимо да се потвърждават суми по разчетите, които са възникнали в края на отчетната година, тъй като значителна част от тях се очаква да бъдат уредени (сумите, които са значителни по размер, трябва да бъдат потвърдени и коментирани с контрагентите на нефинансовото предприятие).

Препоръчва се да се направи прецизен анализ на всички вземания с цел да се установи каква е тяхната събираемост, както и да се определи кои от тях са рискови или значителни по размер. От друга страна, при прегледа на задълженията в предприятието да се съблюдават и респективно спазват специфичните данъчни изисквания на чл. 46 от Закона за корпоративно подоходно облагане.

Констатира се, че когато инвентаризацията се извършва само документално, без реално фактическо изпълнение, се създават условия за злоупотреби с имущественото и финансовото състояние на стопанския субект.

Стига се до извода, че годишното периодично отчитане е дълъг, всеобхватен и цялостен процес, който в съдържателен аспект обхваща множество взаимносвързани и последователни етапи, включващи конкретни дейности и процедури. Инвентаризацията на активите и пасивите е един от най-значимите етапи на годишното периодично отчитане, тъй като нейното предназначение е да потвърди дали информацията от текущото отчитане е достоверна и надеждна база за изготвяне на ГФО на нефинансовото предприятие.

3. Акценти на вътрешния контрол в контекста на годишното периодично отчитане

В параграфи *3.1. Рамка на вътрешния контрол* и *3.2. Компоненти на вътрешния контрол* обосновано са представени Интегрираната рамка за вътрешен контрол COSO и компонентите ѝ в контекста на годишното периодично отчитане. В нефинансовия сектор, за разлика от публичния, няма регламентиран конкретни законови изисквания относно организацията и начина на провеждане на вътрешния контрол. Каква методология ще бъде възприета като база за осъществяване на вътрешноконтролния процес е въпрос на професионална преценка от страна на управляващия орган. Контролните механизми, които се въвеждат в нефинансовите предприятия, е целесъобразно да бъдат в унисон с международно приети практики,

концепции или рамки за вътрешен контрол, каквато е например COSO.

Обръща се внимание, че приложимостта и ефективността на модела COSO зависят от хармоничното и устойчиво функциониране на всички компоненти на вътрешния контрол (в т.ч. контролна среда, оценка на риска, контролни дейности, информация и комуникация, мониторингови дейности).

Установява се, че ефективното управление на предприятията от нефинансовия сектор изисква създаване и поддържане на съвременна система за вътрешен контрол, която да служи като механизъм за подобряване на текущото и годишното периодично отчитане; минимизиране на рисковете в рамките на допустимите граници; ограничаване на злоупотребите, измамите и грешките; усъвършенстване на дейностите, операциите и бизнес процесите; постигане на мениджърските цели и др.

ГЛАВА ВТОРА

СПЕЦИФИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ ПРИ ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА ВЪВ ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ С ОБЩО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

1. Насоки за последващо оценяване на някои от елементите на финансовите отчети

В параграф *1.1. Идентифициране и тестване на активи, подлежащи на обезценка, в съответствие с изискванията на МСС 36 Обезценка на активи* са изследвани насоките за последващо оценяване на някои от елементите на ГФО. Обезценката на активите през периода на годишното периодично отчитане се явява сериозно предизвикателство за практикуващите счетоводители и съставителите на финансовите отчети. Ето защо е обърнато особено внимание на обезценката на активи в контекста на годишното периодично отчитане. МСС 36 Обезценка на активи не се отнася за всички активи, които към края на отчетния период подлежат на тестване за обезценка, но неговата философия намира изражение в други счетоводни стандарти, в които е имплементирана голяма част от разпоредбите му. Обезценката е предпоставка за вярно и честно представяне на информацията в ГФО съобразно изискванията на принципа за предпазливост, регламентиран в чл. 26, ал. 1, т. 3 от Закона за счетоводството.³

Систематизиран е минимумът от източници на информация⁴, които

---

³ Принципът за предпазливост изисква оценяване и отчитане на предполагаемите рискове и очакваните евентуални загуби при счетоводното третиране на стопанските операции с цел получаване на действителен финансов резултат.

⁴ Посоченият списък с външни и вътрешни източници на информация, които могат да бъдат индикации за потенциална обезценка, не е изчерпателен.

счетоводителите и съставителите на финансовите отчети следва да вземат под внимание на годишна база при преценката относно съществуването на индикации, че даден актив може да е обезценен.

Акцентираща се, че практикуващите счетоводители и съставителите на финансовите отчети могат сами да изберат кога да проверят активите за обезценка, т.е. няма ограничение за конкретен срок в рамките на годишния отчетен период. Единствено трябва да се има предвид, че МСС 36 Обезценка на активи индиректно задължава стопанските субекти да извършват проверката всяка година по едно и също време. Наблюденията от практиката показват, че към настоящия момент спазването на посоченото изискване е ограничено.

Извършен е анализ на параграф 18 от МСС 36 Обезценка на активи, респ. възстановимата стойност е по-високата от справедливата стойност, намалена с разходите за продажба на актива или на единицата, генерираща парични потоци, и стойността им в употреба. От икономическа гледна точка възстановимата стойност се базира на по-високата от двете стойности. Констатира се, че това може да служи като основа за рационален избор между продажбата на актива, т.е. изваждането му от употреба и неговото запазване.

Обобщава се, че чрез обезценката, която е проявление на счетоводния консерватизъм, се осигурява спазване на принципа за предпазливост, регламентиран в чл. 26, ал. 1, т. 3 от Закона за счетоводството. А това е от определящо значение за достоверното представяне на активите в ГФО на предприятията от нефинансовия сектор. Нормативните изисквания на МСС 36 Обезценка на активи дават възможност за редица субективни допускания от страна на практикуващите счетоводители и съставителите на финансови отчети при годишното тестване на активите за обезценка, както и при изчисляване на тяхната възстановима стойност.

В параграф *1.2. Особенности при обезценката на финансови активи в съответствие с изискванията на МСФО 9 Финансови инструменти* са визуализирани категориите финансови активи, за които са приложими изискванията за обезценка в съответствие с МСФО 9 Финансови инструменти. В контекста на параграф 5.5.4. от същия стандарт се акцентира на целта на изискванията за обезценка, а именно: да бъдат признати очакваните кредитни загуби за целия срок на всички финансови инструменти, чийто кредитен риск се е увеличил значително след първоначалното признаване, независимо дали са оценени индивидуално или колективно, като се взема предвид цялата разумна и аргументирана информация, включително и за бъдещи периоди.

Обръща се внимание, че за да се гарантира тяхното изпълнение в МСФО 9 Финансови инструменти, за разлика от МСС 39 Финансови инструменти: признаване и оценяване, е възприет единен модел за обезценка, който е базиран на концепцията за очаквана кредитна загуба, а не на концепцията за понесена загуба. Прави впечатление, че за практическото прилагане на модела не е възприет хомогенен подход за отчитане на обезценката, а всъщност в зависимост от вида на финансовия актив и експозицията на кредитния му риск са въведени няколко диверсифицирани подхода (вж. Таблица №3).

Таблица №3. Приложимост на подходите за обезценка, възприети в МСФО 9 Финансови инструменти

Вид на финансовия актив	Подход за обезценка
<ul style="list-style-type: none"> • Парични средства и еквиваленти; • Предоставени заеми (в т.ч. и вътрешнофирмени); • Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност; • Дългови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход; • Кредитни ангажименти и договори за финансова гаранция, които не се оценяват по справедлива стойност през печалбата или загубата; 	Общ подход (General approach)
<ul style="list-style-type: none"> • Търговски вземания, които не съдържат значителен финансов компонент; • Активи по договор в обхвата на МСФО 15 Приходи от договори с клиенти, които не съдържат значителен финансов компонент; 	Опростен подход (Simplified approach)
<ul style="list-style-type: none"> • Лизингови вземания в обхвата на МСФО 16 Лизинг; • Търговски вземания, които съдържат значителен финансов компонент; • Активи по договор в обхвата на МСФО 15 Приходи от договори с клиенти, които съдържат значителен финансов компонент; 	Общ подход или Опростен подход
<ul style="list-style-type: none"> • Закупени или възникнали финансови активи с кредитни загуби; 	Подход на закупени или възникнали финансови активи с кредитни загуби (The purchased or originated credit-impaired financial assets approach)

Източник: МСФО 9 Финансови инструменти.

Признаването на очаквани кредитни загуби при общия подход за обезценка преминава през три етапа, като на всеки един етап се оценява какво е кредитното качество на съответния финансов инструмент, за който е налице

неизпълнение. На всяка отчетна дата, след първоначалното признаване, нефинансовото предприятие трябва да идентифицира на кой етап се намира финансовият инструмент, който е обект на обезценка.

Последователно са анализирани етап 1, етап 2 и етап 3 по отношение на финансовите инструменти съобразно това дали се обслужват редовно в рамките на договорените срокове, дали са с нарушено обслужване, или се определят като необслужвани финансови инструменти.

Установява се, че в практиката се срещат различни отчетни обекти, сделки или други събития, чието счетоводно третиране в определени случаи изисква значителна степен на преценка от страна на счетоводителите и съставителите на финансовите отчети. Същата е необходима като условие, за да се спазят изискванията на МСС/МСФО. В този контекст, актуален пример от практиката може да бъде обезценката на предоставен кредит, попадащ в обхвата на МСФО 9 Финансови инструменти. Към настоящия момент в стандарта липсва пояснение на понятието „значително повишение“ на кредитния риск, въпреки че в него са посочени критерии за идентифицирането му.

Акцентира се, че опростеният подход за признаване на очаквани кредитни загуби е задължителен за прилагане при търговските вземания и активите по договор в обхвата на МСФО 15 Приходи от договори с клиенти, които не съдържат значителен компонент на финансиране. В МСФО 9 Финансови инструменти не съществува ограничение за избор измежду общия и опростения подход за обезценка по отношение на търговските вземания и активи по договор, които съдържат значителен компонент на финансиране, както и на лизингови вземания в обхвата на МСФО 16 Лизинг.

Чрез наблюдения в практиката на предприятия от нефинансовия сектор се достига до заключението, че матрицата на провизиите като метод за реализиране на опростения подход за обезценка е по-лесна за прилагане при краткосрочните търговски вземания (с падеж до 12 месеца), отколкото при дългосрочните търговски вземания. При търговските вземания с падеж над 12 месеца е целесъобразно да се използват по-сложни статистически методи.

Обобщава се, че правилата за извършване на обезценка, заложили в МСФО 9 Финансови инструменти, са приложими за финансовите активи, които се оценяват по амортизирана стойност или по справедлива стойност през друг всеобхватен доход. Моделът за обезценка, възприет в МСФО 9 Финансови инструменти, води до по-ранно признаване на очаквани кредитни загуби. Отражение върху приложимостта на модела за обезценка могат да имат видът на финансовия актив и експозицията на кредитния му риск.

2. Изследване на сделките между свързани лица и оповестяването им във финансовите отчети

В параграф *2.1. Значимост на информацията за свързани лица* са анализирани взаимоотношенията между свързани лица и реализираните сделки между тях, тъй като те могат да рефлектират върху резултатите от дейността на нефинансовото предприятие и респективно върху финансовото му състояние. Изведени са аргументите в подкрепа на това виждане.

Обръща се внимание, че дори и при липса на реално осъществени сделки между две или повече свързани страни самият факт, че съществуват тези отношения, обуславя необходимостта от адекватно и прецизно посочване на информация в пояснителните приложения към финансовите отчети. Това позволява да се оцени до каква степен стопанската единица е зависима от свързаните с нея субекти, както и да се направи ясно разграничение между сделките, осъществени при справедливи пазарни условия между несвързани лица, и тези, реализирани при извънпазарни (договорни) условия между свързани лица.

Изтъква се, че в МСС 24 Оповестяване на свързани лица не е уреден въпросът за момента на възникване или прекратяване на свързаността между две страни. Освен това в стандарта липсват постановки, които да указват дали в пояснителните приложения към финансовите отчети трябва да се посочва информация за осъществените сделки с лице, което е третирано като свързано само за определен времеви отрязък през отчетния период.

В параграф *2.2. Анализ на сделките между свързани лица* са дискутирани ключови въпроси от практиката на предприятията, касаещи сделките между свързани лица. Изложено е авторовото виждане по актуални казуси в унисон с МСС 24 Оповестяване на свързани лица.

Обърнато е специално внимание и на МСФО 11 Съвместни предприятия, тъй като стандартът прави разлика между лицата, които споделят съвместен контрол, и лицата, участващи в съвместно предприятие, без да упражняват съвместен контрол.

В параграф *2.3. Оповестяване на информация за свързани лица* е изследвано значението на оповестяването на сделките между свързани лица във финансовите отчети с общо предназначение. В настоящата част на изследването се изтъква, че в сравнение със СС 24 Оповестяване на свързани лица, подходът на МСС 24 Оповестяване на свързани лица поставя акцент върху пълнотата и прецизността на информацията, която следва да се

оповести в пояснителните приложения към финансовите отчети. Това обстоятелство позволява на потребителите на финансовите отчети да получат по-пълна представа за влиянието на взаимоотношенията между свързаните лица върху дейността на нефинансовото предприятие.

Установява се, че изискванията на МСС 24 Оповестяване на свързани лица не ограничават възможността във финансовите отчети да бъде посочена допълнителна информация по отношение на сделките между свързани лица. Този подход позволява на съставителите на финансовите отчети да разширят своите оповестявания, с оглед постигане на по-голяма представителност, прозрачност и достоверност. Стига се до заключението, че не е изключено разширените оповестявания, извън обхвата на МСС 24 Оповестяване на свързани лица, да придобият задължителен характер.

3. Сравнителен анализ между финансовите отчети, базирани на МСС/МСФО, и интегрираните отчети

В параграф *3.1. Финансово отчитане или интегрирано отчитане* е потърсен отговор за модела на отчитане – финансово отчитане или интегрирано отчитане. Анализирани са традиционният модел за финансово отчитане. Същият осигурява възможност на потребителите (в т.ч. настоящи и бъдещи инвеститори, заемодатели и други кредитори) да получат информацията относно реализираните стопански и финансови резултати в краткосрочен период. Информацията, която генерира финансовото отчитане, дава представа за всички сделки и събития, които са протекли в миналото; има финансов характер и предоставя ограничени възможности за изготвяне на планове и прогнози за бъдещо развитие на нефинансовото предприятие.

Изследвано е и интегрираното отчитане като еволюция на отчетността, която променя съвременната парадигма. То представя финансова и нефинансова информация, която има стратегически фокус; очертава бъдещите перспективи пред нефинансовото предприятие; разкрива възможностите и рисковете и дава възможност за цялостен анализ на състоянието му чрез финансови и нефинансови показатели.

Открити са някои прилики и различия между финансовото и интегрирано отчитане в зависимост от определени критерии (вж. Таблица №4).

Таблица №4. Сравнителна характеристика между традиционното финансово отчитане и интегрираното отчитане

Критерии за сравнение	Традиционно финансово отчитане	Интегрирано отчитане
Начин на мислене	Ограничено (изолирано)	Интегрирано
Характер на оповестяванията	Ниска степен на прозрачност при оповестяванията	Висока степен на прозрачност при оповестяванията
Начин на представяне на информацията	В съответствие с правилата	Сбито
Приспособимост	Ориентация към правила и регламенти	Гъвкавост, съобразена с индивидуалните особености на бизнес структурите
Видове капитал	Финансов и производствен капитал	Всички форми на капитал (финансов, производствен, човешки, интелектуален, природен и социален)

Източник: Собствена интерпретация.

Обръща се внимание, че двете концептуални рамки (Концептуалната рамка за финансово отчитане и Международна рамка за интегрирано отчитане) имат различни цели, които намират реално изражение в „крайния продукт“ на отчетността, т.е. финансовия, респективно интегрирания отчет. Последният дава по-пълна и цялостна картина за дейността на нефинансовото предприятие, акцентирайки върху неговата способност да създава стойност във времето.

В параграф 3.2. *Сходства и различия между финансовите отчети, базирани на МСС/МСФО, и интегрираните отчети* е извършен сравнителен анализ между финансовите отчети, базирани на МСС/МСФО, и интегрираните отчети.

В резултат на проучванията в практиката се констатира, че интегрираните отчети са по-всеобхватни в сравнение с финансовите отчети (вж. Таблица №5).

Таблица №5. Финансов отчет или интегриран отчет

№	Критерии за сравнение	Финансов отчет	Интегриран отчет
1.	Приложима рамка	Концептуална рамка за финансово отчитане	Международна рамка за интегрирано отчитане
2.	Институция, която издава приложимата рамка	Съвет по Международни счетоводни стандарти	Международен съвет за интегрирано отчитане

3.	Изисквания за изготвяне на отчета	Задължително изготвяне, регламентирано в действащото счетоводно законодателство	Доброволно изготвяне по решението на ръководството на предприятието
4.	Времеви обхват	Краткосрочен	Краткосрочен, средносрочен и дългосрочен
6.	Вид на информацията	Финансова информация	Финансова и нефинансова информация
7.	Показатели за анализ на информацията	Финансови показатели	Финансови и нефинансови показатели
8.	Заинтересовани лица	Широк кръг лица (настоящите и бъдещи инвеститори, заемодатели, други кредитори и др.)	Всички заинтересовани лица
9.	Прозрачност	Ниска степен на прозрачност	Висока степен на прозрачност

Източник: Собствена интерпретация.

Достига се до извода, че финансовият отчет генерира информация, която служи за анализ на финансовото състояние, реализираните финансови резултати и движението на паричните потоци през отчетния период. Информацията (в т.ч. финансова и нефинансова), която предоставя интегрираният отчет, има стратегически фокус и дава възможност да се анализира каква е способността на нефинансовото предприятие да създава и запазва стойност в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен план. Интегрираният отчет може да бъде представен самостоятелно или като разграничима част от друг отчет.

В параграф 3.3. *Изготвяне и публикуване на нефинансова декларация като ангажимент за интегрирано отчитане* е направена критична оценка на нефинансовата информация във финансовите отчети.

Обръща се внимание, че Законът за счетоводството, в сила от 01.01.2016 г., въвежда изискванията на Директива 2014/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2014 г. за изменение и допълнение на Директива 2013/34/ЕС относно оповестяването на нефинансова информация и на информация за многообразието от страна на някои големи предприятия и групи. По този начин се постига хармонизиране и унифициране на българското счетоводното законодателство с това на Европейския съюз по отношение на нефинансовото докладване.

В настоящата част на изследването се изтъква, че държавите членки следва да осигурят адекватни и ефективни механизми и способности, с които да гарантират, че нефинансовата информация е надлежно оповестена, в

съответствие с постановките на Директива 2014/95/ЕС. За да бъде нефинансовата информация полезна и да отговори на потребностите на инвеститорите и другите заинтересовани страни, тя трябва да бъде достатъчно съпоставима между отделните бизнес структури, както и в по-голяма степен интегрирана с финансовата информация, която се представя в ГФО. Публикуването на нефинансовата декларация, макар и от ограничена група предприятия, е стъпка към интегрираното отчитане и основа за бъдещи нормативни промени в областта на нефинансовото отчитане.

Достига се до извода, че е въпрос за професионална преценка от страна на ръководството на нефинансовото предприятие относно подхода за докладване на информацията в нефинансовата декларация. Препоръчва се този подход да бъде в унисон с мисията, визията, ценностите и вижданията на предприятието по отношение на екологичните и социални въпроси, правата на човека, борбата с корупцията и др.

ГЛАВА ТРЕТА

АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ РАЗПРЕДЕЛЯНЕТО НА ДИВИДЕНТИ

1. Анализ на финансовото състояние

В параграф *1.1. Обща характеристика на финансовото състояние* е извършен обзор на научната литература, определяща за същността на понятието *финансово състояние*.

Направен е опит да се анализира нормативната уредба в контекста на изследваната проблематика. Констатира се, че към настоящия момент в националните и международните нормативни актове, свързани със стандартизацията и хармонизацията в счетоводството, липсва единно определение и разбиране за понятието *финансово състояние*.⁵

Достига се до извода, че финансовото състояние не бива да се изучава изолирано, а в непосредствена връзка с резултатите на нефинансовото предприятие, генерирани от оперативната, инвестиционната и финансовата му дейност през даден отчетен период.

В параграф *1.2. Информационно осигуряване и ограничения при анализа на финансовото състояние* е извършена критична оценка на информационно осигуряване и ограниченията при приложението на анализа на финансовото състояние.

---

⁵ Очертаният пропуск в нормативната уредба по никакъв начин не ограничава развитието на методологията за неговия анализ.

Установява се, че за да се изследва финансовото състояние в динамика трябва да се анализират и оценят стойностните изменения на финансовите показатели в края спрямо началото на отчетния период. Това дава възможност да се идентифицира какво е кумулативното влияние на външните и вътрешни фактори на средата върху числовите значения на показателите, с оглед на това да се открият определени тенденции и зависимости.

Акцентира се на това, че при анализа на финансовото състояние е полезно да се използва информация и от пояснителните приложения, съдържащи значими счетоводни политики и друга пояснителна информация. Те представят допълнителна и детайлизирана информация за ефектите, сделките и другите събития, която не е оповестена в отделните компоненти на ГФО по МСС/МСФО, но е уместна и полезна за интерпретацията му от позицията на отделните категории заинтересовани страни. С важно значение за анализа на финансовото състояние е осигуряването на информация от хронологичното и систематичното (аналитично и синтетично) счетоводно отчитане.

Описани са по-важните ограничения във връзка с приложението на анализа на финансовото състояние.

Обърнато е внимание на някои случаи, при които се използват незаконосъобразни техники за управление на финансовите резултати, с цел укриване или минимизиране на данъчни задължения.⁶⁷

Достига се до извода, че анализът на финансовото състояние зависи от: 1) аналитичната обработка на информацията, съдържаща се в отчета за финансовото състояние към края на периода и в пояснителните приложения; 2) избора на подходяща комбинация от финансови показатели и модели, съобразно спецификите, отрасловата и секторната принадлежност на предприятието и др.; 3) идентифицирането на връзките и зависимостите както между отделните елементи, така и между компонентите на финансовите отчети с общо предназначение.

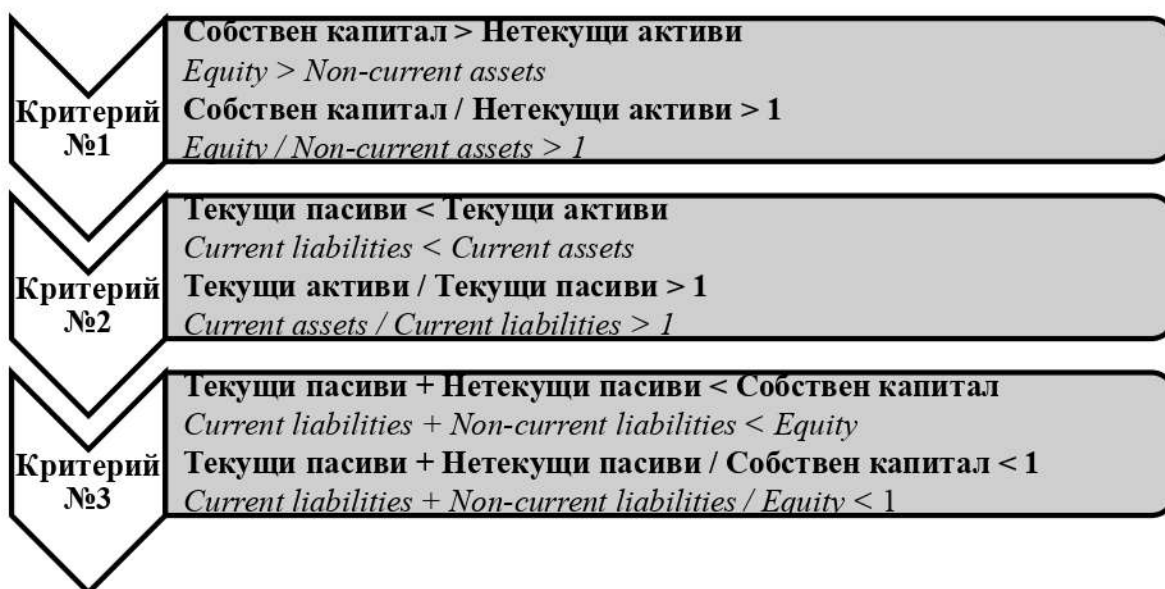
В параграф *1.3. Модели за обща оценка на финансовото състояние* с

---

⁶ В практиката на нефинансовите предприятия за управление на финансовите резултати се използват следните незаконосъобразни техники: 1) счетоводно отчитане на недействителни приходи или респективно разходи; 2) предварително или последващо признаване на приходи, без това да кореспондира с разпоредбите на МСФО 15 Приходи от договори с клиенти и с критериите за признаване, заложи в Концептуалната рамка за финансовото отчитане; 3) коригиране, в посока на намаление или на увеличение, на текущата печалба за сметка на отчетени предходни резултати; 4) прехвърляне на извършени текущи разходи в различни отчетни периоди; 5) подценяване или укриване на облагаеми приходи и надценяване или спестяване на облагаеми разходи; 6) редуциране или неотчитане на съществуващи задължения и др.

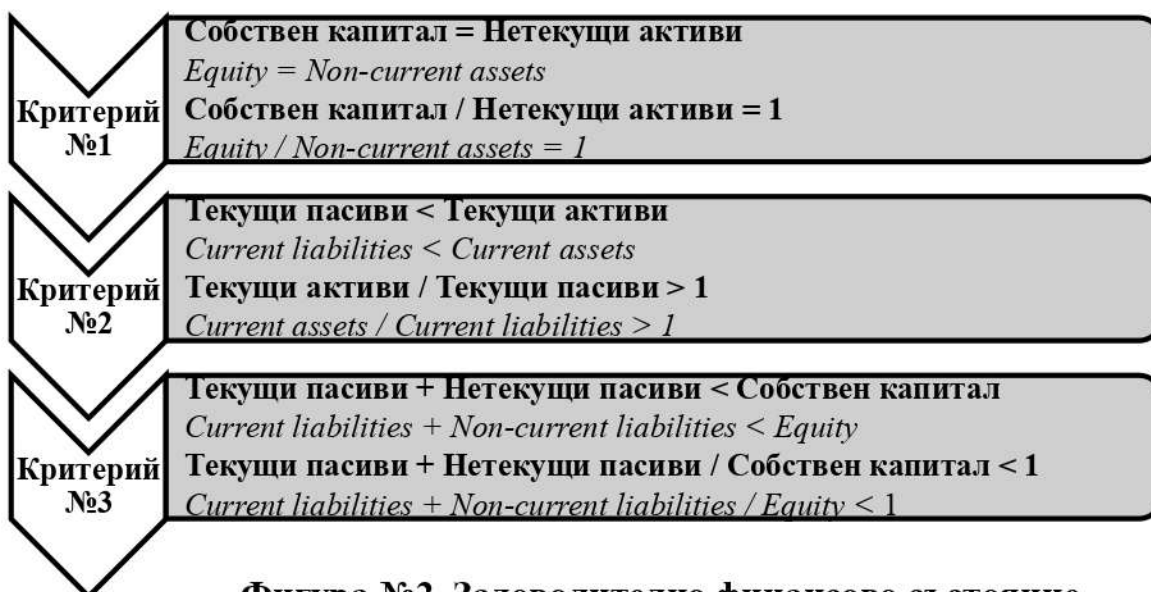
помощта на логическите връзки и зависимости между отделните елементи на отчета за финансовото състояние към края на периода (в т.ч. текущи и нетекущи активи, текущи и нетекущи пасиви и собствен капитал) са обособени четири модела за обща оценка на финансовото състояние. Чрез тях то може да бъде категоризирано и респ. визуализирано като:

√ устойчиво (вж. Фигура №1);

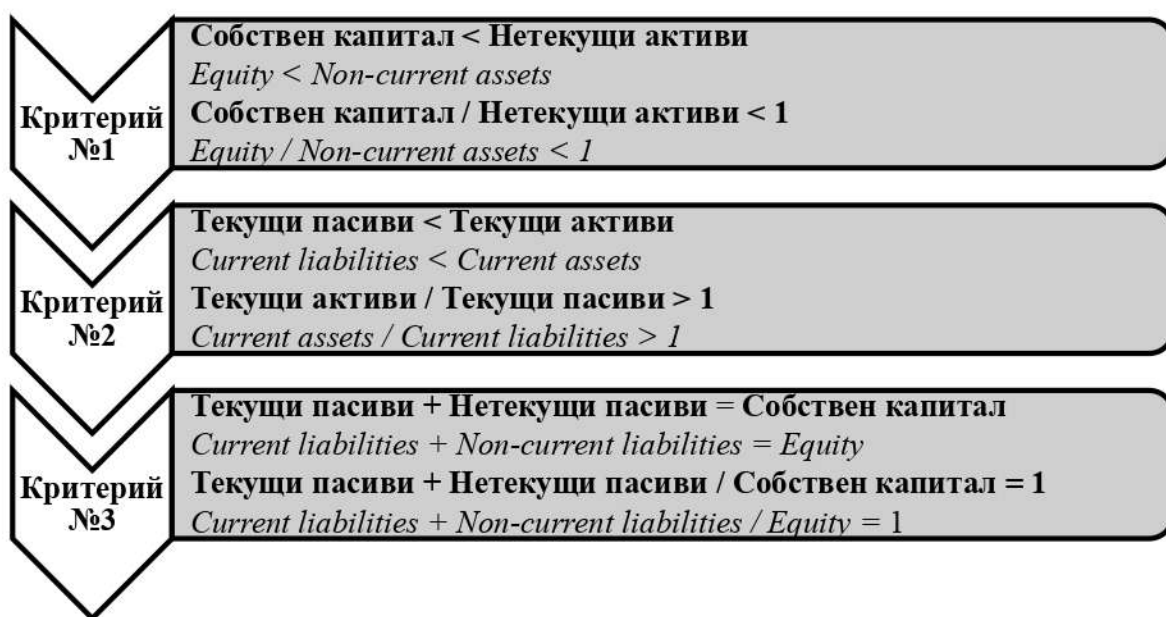
Фигура №1. Устойчиво финансово състояние

√ задоволително (вж. Фигура №2);

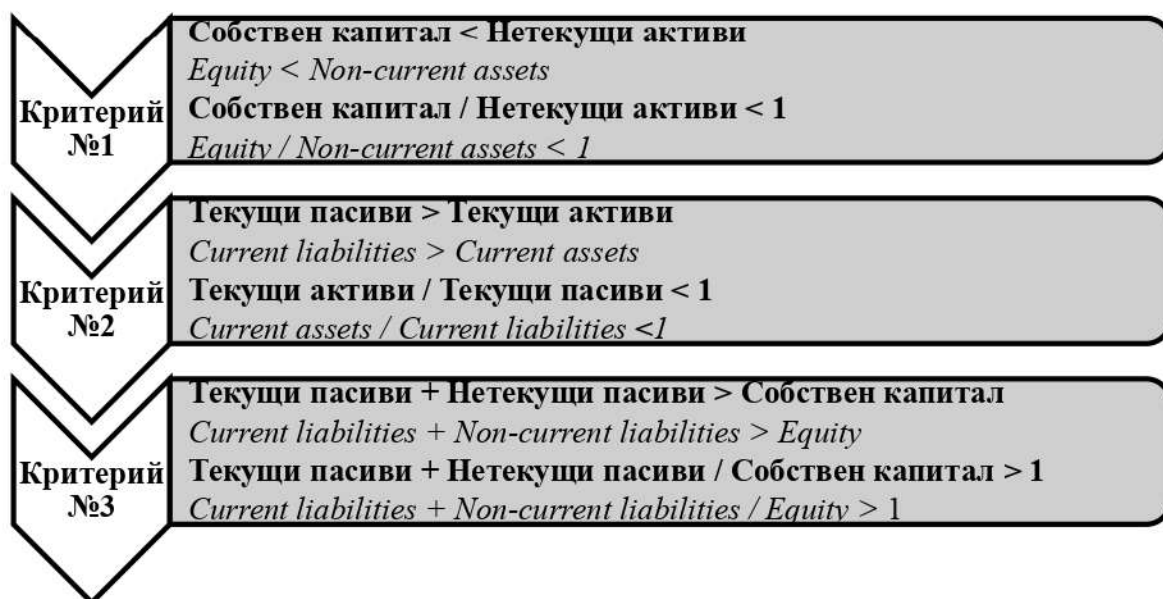
Фигура №2. Задоволително финансово състояние

√ нестабилно (вж. Фигура №3);

Фигура №3. Нестабилно финансово състояние

√ кризисно (вж. Фигура №4).

Фигура №4. Кризисно финансово състояние

Установява се, че чрез моделите за обща оценка могат да се идентифицират кои са основите белези на устойчивото, задоволителното, нестабилното или кризисното финансово състояние. Обективна представа за текущото финансово състояние на нефинансовото предприятие може да бъде

получена единствено чрез обстоен анализ на финансови съотношения, интегрирани по между си и съобразени с мащабите, спецификите и характера на дейността.

С конкретни данни (предварително селектирани от отчета за финансовото състояние към края на периода) на предприятията (акционерни дружества) от извадката и чрез моделите за обща оценка в параграф **1.4. Емпирично изследване на финансовото състояние чрез прилагане на моделите за обща оценка** е извършен анализ на финансовото им състояние. Изготвена е и съответната оценка (вж. Таблица №6).

Таблица №6. Обобщени резултати от оценката на финансовото състояние за периода 2020 – 2022 г.

№	Нефинансово предприятие	Оценка на финансовото състояние		
		2020	2021	2022
1	Градус АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
2	Чайкафарма висококачествените лекарства АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
3	Шелли Груп АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
4	Елана Агрокредит АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
5	Зърнени Храни България АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
6	Холдинг Варна АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
7	София Комерс-Заложни къщи АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
8	Елхим Искра АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
9	Софарма АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
10	Фазерлес АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
11	Неохим АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
12	Химимпорт АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
13	Корадо-България АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
14	М+С хидравлик АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
15	Хидравлични елементи и системи АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
16	Емка АД	Устойчиво	Устойчиво	Устойчиво
17	Монбат АД	Нестабилно	Нестабилно	Нестабилно
18	Телелинк Бизнес Сървисис Груп АД	N/A	Устойчиво	Устойчиво
19	Агрива Груп Холдинг АД	Кризисно	N/A	Задоволително
20	Спиди АД	Нестабилно	Кризисно	Нестабилно
21	Илевън Кепитъл АД	Устойчиво	Устойчиво	Задоволително
22	Велграф Асет Мениджмънт АД	Задоволително	Задоволително	Нестабилно
23	Сирма Груп Холдинг АД	N/A	N/A	Задоволително
24	Доверие Обединен Холдинг АД	Кризисно	N/A	Кризисно
25	Албена АД	N/A	N/A	Кризисно
26	Индустриален Холдинг България АД	N/A	N/A	Устойчиво
27	Синергон Холдинг АД	Задоволително	N/A	Задоволително
28	Стара планина Холд АД	N/A	Устойчиво	Устойчиво

29	Алкомет АД	Задоволително	Нестабилно	Устойчиво
30	Параходство българско речно плаване АД	N/A	N/A	Устойчиво

Източник: Изчисления на автора по данни от ГФО за 2020, 2021 и 2022 г. и обобщаване на тази информация.

Систематизирани са следните по-важни изводи: 1) повече от половината нефинансови предприятия (или над 53 % от общия брой) поддържат устойчиво финансово състояние през периода 2020-2022 г.; 2) при едно от предприятията от извадката („Монбат“ АД) финансовото състояние последователно за 2020, 2021 и 2022 г. се определя като нестабилно; 3) през 2022 г. за всички нефинансови предприятия се извършва обща оценка на финансовото състояние в сравнение с 2020 и 2021 г., когато броят им се ограничава до 24 и съответно 23; 4) при повече от 43 % от нефинансовите предприятия (или при 13 от тях от общо 30 на брой от извадката) се наблюдава модификация на финансовото състояние през отделните години.

Специално внимание е отделено на прецизността при интерпретацията на резултатите, защото е от ключово значение за решаване на текущи проблеми и изготвяне на прогнози за развитие на дейността в бъдеще. Може да се твърди, че оценката на финансовото състояние е изцяло в прерогатив на лицата, извършващи същинската част от анализа. Това означава, че тя зависи от нивото им на компетентност и далновидността, с която подхождат.

В параграф *1.5. Проблемни области на финансовото състояние* посредством емпиричното изследване в някои от нефинансовите предприятия се установяват индикатори (в т.ч. външни и вътрешни), които в рамките на текущия отчетен период предизвикват неблагоприятни трансформации по отношение на финансовото състояние.

Достига се до извода, че финансовите показатели следва да обхващат аналитична информация от всички съставни части на ГФО, изготвен на база приложимите МСС/МСФО, тъй като се гарантира обективността, всеобхватността и полезността на финансово-счетоводния анализ като цяло, и в частност на анализа на финансовото състояние.

2. Предизвикателства при разпределянето на дивиденди

Параграф *2.1. Формиране и управление на счетоводния финансов резултат* е посветен на счетоводния финансов резултат. Изтъкнати са законодателните решения във връзка с неговото формиране. Същият отразява ефективното използване на активите и пасивите в дейността за определен отчетен период. Описани са причините, поради които в счетоводната теория

и практика, се срещат и виждания относно това да не бъде третиран като абсолютен измерител за ефективността на нефинансовото предприятие през отчетния период.

Същевременно през периода на годишното периодично отчитане в предприятията от нефинансовия сектор се използват различни способи за управление, респективно за манипулиране на счетоводния финансов резултат.

Подчертава се, че всяко решение, свързано с управлението на счетоводния финансов резултат, изисква да се намери баланс между корпоративните цели, които управляващият орган на нефинансовото предприятие преследва, и счетоводните правила и принципи, заложен в приложимата счетоводна база.

Параграф **2.2. Правно регламентиране, счетоводно отчитане и данъчно третиране на дивидентите** се отнася до правото на акционера да получи част от печалбата под формата на дивиденди като основно имуществено право.

Възможно е срокът и начинът за тяхното изплащане да не бъдат определени в решението на Общото събрание на акционерите. Установява се, че това не води до лишаване или ограничаване на акционерите от тяхното имуществено право да получат част от печалбата под формата на дивиденди и не представлява нарушение на императивното изискване, въведено с решението на Общото събрание на акционерите. Подчертава се, че в зависимост от възприетата дивидентна политика разпределянето им може да се извърши авансово или на годишна база.

Достига се до извода, че счетоводното отчитане на дивидентите следва да съответства на решението за тяхното разпределяне, взето на Общото събрание на акционерите.

В параграф **2.3. Преглед и оценка на дивидентната политика** се акцентира, че в индивидуалните счетоводни политики на голяма част от изследваните акционерни дружества липсва достатъчно информация за възприетата от мениджмънта дивидентна политика или въобще не е обособен отделен раздел за нея. Това ограничава потребителите на финансова информация да разберат какъв механизъм за разпределение на нетната печалба се използва в тях и каква технология за изплащане на дивидентите е възприета.

Установява се, че дивидентната политика оказва едновременно отражение върху капиталовата структура на акционерните дружества и върху стратегическите решения, свързани с капиталовото бюджетиране.

Изследвани са външните и вътрешните фактори, които следва да се

вземат предвид от страна на нефинансовите предприятия в хода на нейното изграждане и успешно интегриране в стратегическия финансов мениджмънт.

Анализирана е нормативната уредба, касаеща процедурата за разпределяне и изплащане на дивиденди на акционерите, която трябва да бъде взета под внимание при формиране на дивидентната политика.

Акцентира се върху нормативното ограничение на чл. 247а от Търговския закон, което може да се изрази посредством:

СК – Д ≥ ОК + РК, където:

СК е собственият капитал на акционерното дружество, който представлява чистата стойност на имуществото;

Д е размерът на дивидента, подлежащ на разпределение;

ОК е регистрираният основен капитал на акционерното дружество;

РК е резервният капитал на акционерното дружество, формиран на база нормативни изисквания.

С помощта на това уравнение се установява какъв е капацитетът на акционерните дружества, попадащи в обхвата на индекс ВGBX40, за разпределяне на годишни дивиденди през 2023 г.

Достига се до извода, че е препоръчително възприетата от акционерните дружества дивидентна политика да бъде изцяло синхронизирана с процедурата, регламентирана в чл. 247а от Търговския закон, относно разпределянето и изплащането на дивиденди на акционерите. За да се намери оптимален баланс между интересите на акционерите и създаването на възможности за самофинансиране на акционерните дружества е необходимо дивидентната политика да бъде обвързана със стратегическия финансов мениджмънт, както и да не противоречи на инвестиционните решения, които се взимат.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключението на дисертационния труд са представени резултатите от извършеното изследване. Може да се твърди, че основната цел на дисертационния труд е изпълнена, а тезата – защитена. Обобщени са анализиранияте теоретични и нормативни постановки и емпирика.

Резултатите от проведеното теоретико-приложно изследване дават основание да се открият следните по-важни изводи, които са с характер на идеи и предложения за усъвършенстване на годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия и повишаване качеството на информацията във финансовите отчети с общо предназначение, както следва:

Първо. Обобщени са съществуващите теоретико-приложни решения

относно периодичността като компонент на счетоводната политика в нефинансовите предприятия. Счетоводният принцип „действащо предприятие“ се отличава с фундаментално значение за прилагане на утвърдената счетоводна политика и изготвянето и представянето на ГФО. Подходящото оповестяване на счетоводната политика в пояснителните приложения към финансовите отчети с общо предназначение осигурява на широк кръг потребители уместна, разбираема и достоверна информация при вземането на икономически обосновани решения. Промяна в счетоводната политика е целесъобразна само ако са идентифицирани по-надеждни и уместни алтернативи за представяне на отчетните обекти, сделките или другите събития във финансовите отчети на предприятието.

Второ. Констатира се, че в нефинансовия сектор, за разлика от публичния сектор, няма регламентирани конкретни законови изисквания относно организацията и начина на провеждане на вътрешния контрол. Ефективното управление на нефинансовите предприятия изисква създаване и поддържане на съвременна система за вътрешен контрол, която да служи като механизъм за подобряване на текущото отчитане, респективно годишното периодично отчитане; минимизиране на рисковете в рамките на допустимите граници; ограничаване на злоупотребите, измамите и грешките; усъвършенстване на дейностите, операциите и бизнес процесите; постигане на мениджърските цели и други. Внедряването на контролни механизми следва да бъде в унисон с международно приетите практики, концепции и/или рамки за вътрешен контрол. В този контекст приложимостта и ефективността на модела COSO зависят от хармоничното и устойчиво функциониране на компонентите на вътрешния контрол (в т.ч. контролна среда, оценка на риска, контролни дейности, информация и комуникация, мониторингови дейности).

Трето. Изтъква се, че обезценката като проявление на счетоводния консерватизъм осигурява спазване на принципа за предпазливост, регламентиран в Закона за счетоводството. Това е от ключово значение за достоверното представяне на активите в ГФО на предприятията от нефинансовия сектор. Установява се, че нормативните изисквания на МСС 36 Обезценка на активи дават възможност за редица субективни допускания от страна на счетоводителите и съставителите на финансови отчети при годишното тестване на активите за обезценка, както и при изчисляване на тяхната възстановима стойност. Същевременно моделът за обезценка съгласно МСФО 9 Финансови инструменти води до по-ранно признаване на очаквани кредитни загуби. Отражение върху приложимостта на модела за обезценка могат да имат вида на финансовия актив и експозицията на

кредитния му риск.

Четвърто. Увеличаването на броя на сключените сделки в практиката на нефинансовите предприятия при наличието на взаимоотношения на свързаност налага ревизиране на досегашната правна и счетоводна регламентация на международно и национално равнище. Откроява се значимостта на информацията за свързаните лица (начин и степен на разкриване) в хода на изготвянето и представянето на финансовите отчети с общо предназначение (респ. пояснителните приложения към тях). Анализирани са свързаността между стопанските субекти чрез конкретни ситуации от практиката на предприятията, касаещи контрола, съвместния контрол, значителното влияние, принципа за предимство на съдържанието пред формата, дефиницията за близък член от семейството в съответствие с МСС 24 Оповестяване на свързани лица.

Пето. Направен е сравнителен анализ между финансовото отчитане и интегрираното отчитане, респ. между финансовия и интегрирания отчет. Информацията, резултат от финансовото отчитане, представя сделки и събития, протекли в миналото, и се отличава предимно с финансов характер. Интегрираното отчитане носи белезите на (р)еволуция в отчетността и представя на широк кръг потребители финансова и нефинансова информация със стратегическо значение в контекста на екологичното и социално въздействие и доброто корпоративно управление от страна на нефинансовото предприятие. Очертават се важни аспекти за прилагането на интегрирана отчетност – държавите членки следва да осигурят адекватни и ефективни механизми и способности, с които да гарантират, че нефинансовата информация е надеждно оповестена в съответствие с постановките на Директива 2014/95/ЕС. Тази информация трябва да бъде достатъчно съпоставима между отделните бизнес структури и в голяма степен интегрирана с финансовата информация, представяна в ГФО и други.

Шесто. Изтъкнати са предимствата на анализа на финансовото състояние на предприятието. Представени са модели за обща оценка на финансовото състояние с оглед задоволяване на информационните потребности на външните потребители и ръководството относно текущото финансово състояние. Предложеният идеен апарат за установяване на финансовото състояние предоставя възможност за изготвянето на прогнози за бъдещото развитие на независимата икономическа дейност на предприятието.

Седмо. Анализирани са особеностите, възникващи в счетоводната практика на предприятията, във връзка с формирането и управлението на счетоводния финансов резултат, както и с правното, данъчното и

счетоводното третиране на дивидентите. Извършени са преглед и оценка на определящи за дивидентната политика на изследваните акционерни дружества външни и вътрешни фактори. Обосновано се препоръчва дивидентната политика да бъде синхронизирана с процедурата, регламентирана в Търговския закон относно разпределянето и изплащането на дивиденти на акционерите. В стремежа да се потърси оптимален баланс между интересите на акционерите и създаването на възможности за самофинансиране на акционерните дружества е препоръчително дивидентната политика да бъде обвързана със стратегическия финансов мениджмънт и да не противоречи на инвестиционните и управленските решения.

Отчита се фактът, че настоящето изследване не обхваща всички възможни аспекти за подобряване годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия. Представени са в значителна степен доказателства в подкрепа на тезата, че годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия представлява ключов процес, който не само отразява финансовите аспекти на дейността им, но и изисква системно анализиране и оптимизиране, с цел подобряване на корпоративното управление и привличането на потенциални инвеститори, респ. се създават предпоставки годишното периодично отчитане да бъде интегрирано като стратегически инструмент за постигане на устойчиво финансово развитие и конкурентно предимство на предприятията от нефинансовия сектор.

IV. СПРАВКА ЗА НАУЧНИТЕ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Теоретичните изследвания и практическите проучвания позволяват да се открият следните съществени приноси с научен и научно-приложен характер:

1. С цел обогатяване на счетоводната теория и оптимизиране на счетоводната практика са систематизирани факторите, които оказват влияние върху разработването на съвременен модел на счетоводна политика и е анализирана нейната роля за целите на годишното периодично отчитане; открити са приложните аспекти на принципа „действащо предприятие“ при изготвяне на ГФО; извършен е критико-конструктивен анализ на Интегрираната рамка за вътрешен контрол COSO и компонентите ѝ в контекста на годишното периодично отчитане.

2. В резултат от задълбочено проучване на специализираната литература и приложимата нормативна уредба се обосновава становището, че обезценката като проявление на счетоводния консерватизъм осигурява спазване на принципа за предпазливост, регламентиран в Закона за счетоводството. Посредством авторово изследване е доказано, че матрицата на провизиите (provision matrix) като метод за реализиране на опростения подход за обезценка е по-достъпна за прилагане при краткосрочните търговски вземания (с падеж до 12 месеца), отколкото при дългосрочните търговски вземания.

3. Аргументирана е и е анализирана значимостта на информацията за свързаните лица (начин и степен на разкриване) в хода на изготвянето и представянето на финансовите отчети с общо предназначение (респ. пояснителните приложения към тях). Визуализирана (изследвана) е свързаността между стопанските субекти чрез конкретни ситуации от практиката на предприятията, касаещи контрола, съвместния контрол, значителното влияние, принципа за предимство на съдържанието пред формата, дефиницията за близък член от семейството в съответствие с МСС 24 Оповестяване на свързани лица. Това способства генерирането на прозрачна информация, необходима при вземането на обосновани икономически решения от страна на външните потребители.

4. На база обхvatно и целенасочено изследване на действащата нормативна уредба и практиката на нефинансовите предприятия-акционерни дружества, чиито ценни книжа се търгуват на БФБ, са идентифицирани проблемните области при реализиране на годишното периодично отчитане и са предложени възможности за усъвършенстване на организацията и

технологията на процедурите по счетоводно-отчетния процес. Това способства за изготвянето на финансови отчети с общо предназначение, чиято основна цел е информацията, съдържаща се в тях, да бъде полезна. Очертани са критериите за сравнение между традиционното финансово отчитане и интегрираното отчитане в унисон с актуалните нормативни изискванията за реализиране на политика за екологично и социално въздействие и добро корпоративно управление от страна на изследваните предприятия.

5. Обосновава се твърдението, че извършването на анализ на финансовото състояние на предприятието като съвкупност от систематизирани и аналитични процедури, има ясно изразен положителен ефект. Аргументираните модели за обща оценка на финансовото състояние са предназначени за информационните потребности на външните потребители и ръководството относно текущото финансово състояние. Посредством предложения инструментариум за установяване на финансовото състояние се предоставя възможност за изготвянето на прогнози за бъдещото развитие на независимата икономическа дейност на предприятието.

V. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Статии:

1. Чиприянова, Г., **Лучков, К.** (2023). Обезценката на активи в контекста на годишното счетоводно приключване. *ИДЕС*, бр. 1, с. 1-20. ISSN: 1314-8990.
2. **Лучков, К.** (2022). Акценти на годишното счетоводно приключване в нефинансовите предприятия. *Диалог*, бр. 1, с. 68-81. ISSN: 1311-9206.
3. **Лучков, К.** (2021). Актуални аспекти на счетоводната политика в нефинансовите предприятия. *ИДЕС*, бр. 4, с. 1-16. ISSN: 1314-8990.

Доклади:

1. **Лучков, К.** (2021). Финансов отчет или интегриран отчет. *Сборник с доклади от Международна научно-практическа конференция „Устойчиво развитие и социално – икономическа кохезия през XXI век - тенденции и предизвикателства“*. Свищов, 08-09.11.2021 г., том I, с. 643-648. ISBN: 978-954-23-2070-8 (online).
2. **Лучков, К.** (2020). Сравнителен анализ между традиционното финансово отчитане и интегрираното отчитане. *Е-сборник с доклади „Интегрираната отчетност в управлението на предприятието“*. Свищов, АИ „Ценов“, с. 205-213. ISBN: 978-954-23-1920-7 (online).

**VI. СПРАВКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МИНИМАЛНИТЕ
НАЦИОНАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ОНС „ДОКТОР“**

Показател	Точки
Група от показатели А.	
<i>Показател 1. Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.</i>	
Теоретико-приложни аспекти на годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия	50
<i>Дисертационният труд е обсъден и е открита процедура по защита.</i>	
Група от показатели Г.	
<i>Сума от показатели от 4 до 10</i>	
7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензирани или публикувани в редактирани колективни томове	
Чиприянова, Г., Лучков, К. (2023). Обезценката на активи в контекста на годишното счетоводно приключване. ИДЕС, бр. 1, с. 1-20. ISSN: 1314-8990	8,5
Лучков, К. (2022). Акценти на годишното счетоводно приключване в нефинансовите предприятия. Диалог, бр. 1, с. 68-81. ISSN: 1311-9206	10
Лучков, К. (2021). Актуални аспекти на счетоводната политика в нефинансовите предприятия. ИДЕС, бр. 4, с. 1-16. ISSN: 1314-8990	10
Лучков, К. (2021). Финансов отчет или интегриран отчет. Сборник с доклади от Международна научно-практическа конференция „Устойчиво развитие и социално – икономическа кохезия през XXI век - тенденции и предизвикателства“. Свищов, 08-09.11.2021 г., том I, с. 643-648. ISBN: 978-954-23-2070-8 (online)	10
Лучков, К. (2020). Сравнителен анализ между традиционното финансово отчитане и интегрираното отчитане. Е-сборник с доклади „Интегрираната отчетност в управлението на предприятието“. Свищов, АИ „Ценов“, с. 205-213. ISBN: 978-954-23-1920-7 (online)	10
Общ брой точки – сума от показатели от 4 до 10	48,5
Изискуем брой точки – сума на показатели от 4 до 10	30

VII. ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

от Кирил Иванов Лучков - № d010121252, докторант в редовна форма на обучение към катедра „Счетоводна отчетност ” при Стопанска академия „Димитър Апостолов Ценов” – Свищов

Във връзка с провеждането на процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводство)“ декларирам, че представеният дисертационен труд в общ обем от 243 страници на тема: „Теоретико-приложни аспекти на годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия” е оригинална авторска разработка. В него са използвани авторски идеи, текстове и визуализация чрез фигури и таблици, като са спазени всички изисквания на Закона за авторското право и сродните му права чрез надлежно цитиране и позоваване на чужди авторски мнения и данни.

Резултатите и приносите в дисертационен труд на тема: „Теоретико-приложни аспекти на годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия” са оригинални и не са заимствани от изследвания и публикации, в които авторът няма участия. Резултатите, които са получени, описани и/или публикувани от други автори, са надлежно цитирани в текста и включени в библиографията. Представената информация в приложенията съответства на обективната истина.

Дисертационен труд на тема: „Теоретико-приложни аспекти на годишното периодично отчитане в нефинансовите предприятия” не е прилаган за придобиване на научна степен в друго висше училище или научен институт.

18.03.2024 г.
гр. Свищов

Декларатор:

/Кирил Лучков/